

РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

SWOT-АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

SWOT-ANALYSIS OF FUNCTIONING E-BUSINESS SYSTEMS IN UKRAINE

УДК 004.738:339

DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.72-9>

Вербівська Л.В.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Verbivska Lyudmyla

Yuriy Fedkovych Chernivtsi
National University

У статті розглянуто особливості функціонування системи електронного бізнесу в Україні, описано важливість такої системи для розвитку національного господарства. Результати дослідження свідчать, що електронний бізнес – це економічна діяльність, яка здійснюється за допомогою використання сучасних інформаційних технологій із метою отримання прибутку. З'ясовано, що Україна перебуває у групі країн, де активно розвиваються різні напрями електронного бізнесу. Пандемія COVID-19 значно активізувала розвиток окресленої системи. Проведено SWOT-аналіз розвитку системи електронного бізнесу в Україні та визначено слабкі й сильні боки здійснення підприємницької діяльності у цій сфері. Аналіз можливостей та загроз дав змогу описати особливості розвитку окресленої системи в майбутньому.

Ключові слова: електронний бізнес, національне господарство, система електронного бізнесу, SWOT-аналіз, підприємницька діяльність.

В статье рассмотрены особенности функционирования системы электронного бизнеса, описана важность такой системы для развития национального хозяйства. Результаты исследования свидетельствуют о том, что электронный бизнес – это экономическая деятельность, осуществляемая посредством использования современных информационных технологий с целью получения прибыли. Установлено, что Украина находится в группе стран, в которых активно развиваются различные направления электронного бизнеса. Пандемия COVID-19 существенно активизировала развитие такой системы. Проведен SWOT-анализ развития системы электронного бизнеса в Украине и определены слабые и сильные стороны осуществления предпринимательской деятельности в данной сфере. Анализ возможностей и угроз позволил описать особенности развития данной системы в будущем.

Ключевые слова: электронный бизнес, национальное хозяйство, система электронного бизнеса, SWOT-анализ, предпринимательская деятельность.

Within the article, the features of the functioning of the e-business system in Ukraine are considered. In particular, the features of this system, its importance for the development of the national economy are described. The results of research state that e-commerce is an economic activity, which is carried out in first place using modern information technologies in order to get profit. Development of this system depends both on the availability of favourable climate to conduct business, and on conditions created for the operation and development of enterprises in the sphere of information technologies. From the standpoint of the system approach, the e-business system is an integral, unified object of study, which is a complex of relations between economic subjects that take place in the process of purchase, sale, production and exchange of goods and services using information and communication technologies, has its own purpose of the functioning, a complex composition of the construction and interacts with other systems of external environment. The analysis of the development of the e-commerce system in Ukraine is carried out and it is found out that our state today is in the group of countries, which actively develop various directions of business and that use in their functioning information technologies, are importers of the above technologies. The COVID-19 pandemic has actively activated the development of the outlined system in Ukraine, and submitting services and sale of goods using the Internet network has spread also on the branches and spheres of economy where before new technologies were not actually used by the subjects of entrepreneurship. In the article, the SWOT-analysis of the development of the e-business system in Ukraine is conducted, and, accordingly, weak and strong sides in order to carry out business activity in this sphere are outlined. The analysis of opportunities and threats made it possible to describe the features of the development of the outlined system in future. It is found out that this development depends on exogenous factors, and especially, endogenous factors, which sources of origin are internal economic, political and social processes in the country.

Key words: e-business, national economy, e-business system, SWOT-analysis, business activity.

Постановка проблеми. Розвиток електронного бізнесу в усьому світі є закономірним етапом становлення інформаційного суспільства й активного використання сучасних цифрових технологій. Світ змінюється досить швидко, що зумовлюється передусім швидким поширенням нових технологій у всі сфери суспільства. Новітні інформаційні технології сьогодні відіграють важливу роль у житті більшості людей у всьому світі. Особливо такі технології використовуються активно в економічно розвинутих країнах.

Система електронного бізнесу є сферою поєднання інформаційних та цифрових технологій із

господарськими відносинами, які виникають між економічними суб'єктами. Фактично новітні технології проникли вже в усі сфери та галузі національного господарства, проте саме в межах окресленої системи вони відіграють вирішальну роль і забезпечують загалом її функціонування.

Система електронного бізнесу в Україні сьогодні поступово формується та набуває рис системності і цілісності. Відбуваються процеси залучення інформаційних технологій до діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, розширюється перелік сфер економіки, у яких активно починають функціонувати підприємства електронного бізнесу.

Значний вплив на розвиток окресленої системи в країні здійснила коронакриза, яка активізувала зусилля підприємців щодо організації власного бізнесу в режимі он-лайн для забезпечення свого виживання. Саме це актуалізує питання проведення нових наукових досліджень у цьому напрямі, здійснення аналізу потенційних можливостей та загроз для ведення підприємницької діяльності у сфері електронного бізнесу в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання розвитку системи електронного бізнесу, обґрунтування особливостей її функціонування у сучасних умовах розглядалися у роботах багатьох науковців, серед яких: В. Висоцька, А. Дзюбіна, М. Дубина, А. Жаворонок, В. Страхарчук, К. Шапошников, С. Шкарлет та ін. Тенденції розвитку окресленої системи в Україні вивчалися Н. Малініною, Т. Марусей, М. Поповою, О. Хижняк та ін.

Постановка завдання. Метою дослідження є проведення SWOT-аналізу сучасного стану функціонування системи електронного бізнесу в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Важливість розвитку системи електронного бізнесу сьогодні не викликає сумнівів, оскільки така система у багатьох країнах виступає сферою формування інноваційних технологій, нових ідей та рішень для забезпечення ефективного розвитку підприємств різних галузей господарства. Проте вже сьогодні можна констатувати наявність країн – експортерів таких технологій та тих держав, які ці країни насамперед використовують. Цілком справедливо зазначити, що сфера застосування інформаційно-комунікаційних технологій в економіці є надзвичайно широкою, інновації у цій сфері розробляються фактично в усіх країнах. Проте проривні технології, які змінюють усталене уявлення про функціонування окремих сфер економіки, здійснюються у межах невеликої групи країн. Однак навіть така ситуація сприяє активному розвитку інформаційних технологій у всьому світі, їх швидкому поширенню, активному використанню в роботі різних підприємств.

Цілком логічним є те, що найкраще сфера інформаційних технологій розвивається в тих країнах, де створено сприятливі умови для розвитку підприємств, залучення інвестицій для їх подальшого розвитку. До таких країн, насамперед, варто віднести Швейцарію, США, Великобританію, Скандинавські країни і т. д.

Проте система електронного бізнесу – це лише окремий напрям використання інформаційних технологій в економіці, який із кожним роком відіграє усе більшу роль у розвитку національних економік. Електронний бізнес – це бізнес, операційна діяльність якого залежить виключно від інформаційно-комунікаційних технологій, котрі є невід’ємним його складником. Саме ця ознака досить чітко дає змогу, з одного боку, зрозуміти напрями підприємницької

діяльності, які варто віднести до системи електронного бізнесу, а з іншого – ускладнює цей процес, оскільки в реальності значна кількість суб’єктів підприємницької діяльності вже поєднує традиційний та електронний способи ведення бізнесу.

Більшість учених погоджується з позицією, що окреслений вид бізнесу – це, як зазначено вище, підприємницька діяльність на основі використання інформаційних технологій, мережі Інтернет і т. д. Наприклад, В. Висоцька зазначає, що електронний бізнес (E-business) – підвищення ефективності бізнесу, засноване на використанні інформаційних технологій, щоб забезпечити взаємодію ділових партнерів і створити інтегрований ланцюжок доданої вартості [2, с. 55]. Т. Марусей стверджує, що електронний бізнес – це будь-яка ділова активність, яка використовує можливості глобальних інформаційних мереж для перетворення внутрішніх і зовнішніх зв’язків із метою створення прибутку [6, с. 1012]. Подібний підхід зустрічаємо у роботах В. Страхарчук [8, с. 60], М. Попова [7, с. 60], А. Дзюбіна, К. Копець, Г. Дзюбіна [3, с. 17] та ін.

Розглядаючи природу електронного бізнесу з позиції системного підходу, можна констатувати, що система електронного бізнесу – цілісний, єдиний об’єкт дослідження, що являє собою сукупність відносин між економічними суб’єктами, які відбуваються в процесі купівлі, продажу, виробництва та обміну товарами і послугами за допомогою використання інформаційно-комунікаційних технологій, має власну мету функціонування, складну композицію побудови та взаємодіє з іншими системами зовнішнього середовища. Системоформуючим чинником даної системи й є використання інформаційних технологій під час надання послуг, продажу товарів суб’єктами господарювання [4].

Таким чином, ураховуючи сутність системи електронного бізнесу, доцільно стверджувати, що розвиток такої системи в країні залежить як від наявності сприятливого клімату для ведення бізнесу, так і від умов, які створено для функціонування і розвитку підприємств у сфері інформаційних технологій. Звичайно, у реальності розвиток окресленої системи також визначається низкою інших чинників, які мають різні природу та особливості формування.

Україну сьогодні доцільно віднести до країн, у яких поки що відбуваються процеси становлення інформаційного суспільства, а отже, і поступовий розвиток системи електронного бізнесу [12]. Унаслідок пандемії й активного імпорту цифрових технологій ця система отримала досить потужний імпульс для активної розбудови і за декілька років пройшла період, який інші країни проходили п’ять і більше років. Звичайно, важливою умовою такого стану є наявність значного потенціалу у використанні інформаційних технологій суб’єктами підприємницької діяльності, який на відміну від розвинутих країн залишається невикористаним.

Сьогодні в Україні можливо придбати товари та іншу продукцію фактично в усіх сферах економіки, особливо фізичними особами. Ефективно побудована й оперативно працює платіжна система, стрімкими темпами розвивається сфера електронних фінансових послуг. Залучення сучасних та розроблення нових інформаційних технологій відбувається дуже швидкими темпами у всіх напрямках господарської діяльності. Одним із тригерів такого процесу також є те, що в системі електронного бізнесу для початку підприємницької діяльності необхідний невеликий стартовий капітал на відміну від фізично існуючих підприємств. Також у цій сфері зупинити підприємницьку діяльність можливо досить швидко, урахувавши змінність законодавства, важкопрогнозовані умови економічного розвитку країни.

Ще однією з умов зручності ведення такого бізнесу є високий рівень тіньової економіки, за якого

недостатньо ретельно відстежуються платежі, які отримують фізичні особи у сфері електронної комерції. Відсутність відповідних документів, які б фіксували взаємодію між покупцем та продавцем (наприклад, фіскальні чеки), не дає змоги аналізувати операції купівлі-продажу товарів, послуг. Досить часто реклама продукції здійснюється за допомогою мережі Інтернет, а розрахунок відбувається готівкою під час отримання товару або шляхом переказування коштів на картковий рахунок продавця. Можливостей здійснювати підприємницьку діяльність, навіть не будучи оформленим як суб'єкт господарювання, також достатньо. Усе окреслене формує імпульси для розвитку системи електронного бізнесу, проте й створює досить деструктивні чинники для функціонування підприємств у межах такої системи [5; 9].

На рис. 1 представлено SWOT-аналіз стану розвитку системи електронного бізнесу в Україні.

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - значний потенціал розвитку системи електронного бізнесу, низький рівень розвитку значної кількості компонентів цієї системи; - значна чисельність населення, що формує підвищений попит на відповідні послуги; - розвинута ІТ індустрія, яка продовжує позвиватися швидкими темпами; - значний рівень конкуренції серед підприємств, які займаються електронним бізнесом; - значна кількість населення з достатнім рівнем цифрової грамотності; - наявність відповідної поштової та логістичної інфраструктури; - розвинута та ефективно діюча платіжна система. 	<ul style="list-style-type: none"> - низький рівень доходів громадян, що стримує попит на значну кількість товарів, продукції та послуг; - низький рівень довіри населення до купівлі товарів через мережу інтернет; - недостатній рівень цифрової грамотності підприємців щодо можливостей використання сучасних інформаційних технологій для розвитку бізнесу; - неефективно діюча система захисту прав споживачів, яка не сприяє формуванню довіри між економічними суб'єктами в системі електронного бізнесу; - низький рівень захисту персональних даних, фінансової інформації.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> - зростання попиту на купівлю та продаж товарів, послуг за допомогою використання мережі інтернет; - поступово зростають доходи громадян та існує потенціал залучення нових споживачів відповідних товарів та послуг; - активний розвиток ІТ-індустрії в країні; - поглиблення роботи міжнародних компаній у сфері електронного бізнесу; - постійний розвиток нових інформаційних технологій, які сприятимуть трансформації підприємницької діяльності, винайденню нових способів ведення бізнесу, підвищення його ефективності в різних галузях національного господарства. 	<ul style="list-style-type: none"> - виникнення політичної нестабільності, погіршення умов ведення підприємницької діяльності; - макрофінансова нестабільність та погіршення рівня фінансового забезпечення громадян; - ймовірність викрадення персональних даних клієнтів, підвищення доступу різних суб'єктів до них, що відбувається у результаті купівлі, продажу товарів і послуг; - зміна інституційного середовища щодо підтримки розвитку ІТ-технологій; - зростання конкуренції з іноземними суб'єктами господарювання в межах даної системи і т.д.

Рис. 1. SWOT-аналіз стану функціонування системи електронного бізнесу в Україні

Джерело: складено автором на основі [1; 10; 11]

Висновки з проведеного дослідження. Отже, у статті проведено SWOT-аналіз функціонування і розвитку системи електронного бізнесу в Україні, визначено слабкі та сильні боки існування такої системи та конкретизовано потенційні можливості і загрози для її подальшого розвитку. У цілому з'ясовано, що розвиток цієї системи безпосередньо найбільше залежить від якості інституційного забезпечення діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, регулювання роботи підприємств у галузі інформаційних технологій.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Абрамова А.С., Жаворонок А.В., Федішин М.П. Дослідження розвитку Fintech: кейс для країн східної Європи. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2020. Вип. 1–2. С. 8–25. DOI: <https://doi.org/10.33244/2617-5940.1-2.2020.8-25>.
2. Висоцька В. Особливості проектування і впровадження систем електронної комерції. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Інформаційні системи та мережі. 2008. № 631. С. 55–77.
3. Дзюбіна А.В., Копець К.О., Дзюбіна Г.Р. Диференціація основних складових електронного бізнесу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми економіки та управління». 2018. № 897. Вип. 2. С. 16–19.
4. Дубина М.В. Механізм розвитку ринку фінансових послуг на основі формування інституту довіри: теорія, методологія, практика : монографія. Чернігів : ЧНТУ, 2018. 668 с.
5. Малініна Н.М. Оподаткування електронного бізнесу в Україні: сучасні реалії та перспективи. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. 2016. Т. 21. Вип. 71(49). С. 152–155.
6. Марусей Т.В. Основні тенденції розвитку ринку електронної комерції в Україні. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 14. С. 1011–1015.
7. Попова М.І. Електронний бізнес в Україні. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2004. Вип. 6. С. 349–351.
8. Страхарчук В., Страхарчук А. Концептуальні засади електронного банківського бізнесу. *Молодь і ринок*. 2012. № 4(87). С. 59–64.
9. Хижняк О.С. Недоліки електронного бізнесу в Україні і шляхи їх усунення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 16. Ч. 1. С. 90–94.
10. Шапошников К.С. Вплив інституційного середовища на інноваційний розвиток економіки регіону. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 29. С. 34–36.
11. Шкарлет С.М., Дубина М.В., Тарасенко А.В. Організаційно-інфраструктурне забезпечення розвитку сільського господарства України. Чернігів : ЧНТУ, 2016. 208 с.
12. Shkarlet S., Dubyna M., Shtyrhun K. Transformation of the Paradigm of the Economic Entities Development

in Digital Economy. *WSEAS TRANSACTIONS on ENVIRONMENT and DEVELOPMENT*. 2020. Vol. 16. P. 413–422.

REFERENCES:

1. Abramova, A.S., Zhavoronok, A.V., & Fedyshyn, M.P. (2020). Doslidzhennia rozvytku Fintech: keis dlia krain skhidnoi Yevropy [Research of development of Fintech: a case for the countries of Eastern Europe]. *Zbirnyk naukovykh prats Universytetu derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy – Collection of scientific works of the University of State Fiscal Service of Ukraine*, 1–2, 8–25. DOI: <https://doi.org/10.33244/2617-5940.1-2.2020.8-25>.
2. Vysotska, V. (2008). Osoblyvosti proektuvannia i vprovadzhennia system elektronnoi komertsii [Features of design and implementation of e-commerce systems]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika» – Bulletin of the National University «Lviv Polytechnic»*, 631, 55–77.
3. Dziubina, A.V., Kopets, K.O., & Dziubina, H.R. (2018). Dyferentsiatsiia osnovnykh skladovykh elektronnoho biznesu [Differentiation of the main components of e-business]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*. Serii: Problemy ekonomiky ta upravlinnia – Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Series: Problems of economics and management, 2(897), 16–19.
4. Dubyna, M.V. (2018). Mekhanizm rozvytku rynku finansovykh posluh na osnovi formuvannia instytutu doviry: teoriia, metodolohiia, praktyka [Mechanism of financial services market development based on the formation of the institute of trust: theory, methodology, practice]. ChNTU.
5. Malinina, N.M. (2016). Opodatkovannia elektronnoho biznesu v Ukraini: suchasni realiia perspektyvy [Taxation of electronic business in Ukraine: modern realities and prospects]. *Visnyk ONU imeni I.I. Mechnykova – Bulletin of ONU named after Mechnykov*, 21(71(49)), 152–155.
6. Marusei, T.V. (2018). Osnovni tendentsii rozvytku rynku elektronnoi komertsii v Ukraini [The main trends in the development of the e-commerce market in Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and society*, 14, 1011–1015.
7. Popova, M.I. (2004). Elektronnyi biznes v Ukraini [Electronic business in Ukraine]. *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky – Scientific works of Kirovograd National Technical University. Economic sciences*, 6, 349–351.
8. Strakharchuk, V., Strakharchuk, A. (2012). Kontseptualni zasady elektronnoho bankivskoho biznesu [Conceptual principles of electronic banking]. *Molod i rynek – Youth and the market*, (4(87)), 59–64.
9. Khyzhniak, O.S. (2016). Nedoliky elektronnoho biznesu v Ukraini i shliakhy yikh usunennia [Disadvantages of e-business in Ukraine and ways to eliminate them]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu – Scientific Bulletin of Kherson State University*, 16(1), 90–94.
10. Shaposhnikov, K.S. (2018). Influence of the institutional environment on the innovative develop-

ment of the region's economy [Influence of the institutional environment on the innovative development of the region's economy]. *Black Sea Economic Studies – Black Sea Economic Studies*, 29, 34–36.

11. Shkarlet, S.M., Dubyna, M.V., Tarasenko, A.V. (2016). Orhanizatsiino-infrastrukturne zabezpechennia rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy [Organizational

and infrastructural support of agricultural development of Ukraine]. ChNTU.

12. Shkarlet, S., Dubyna, M., Shtyrhun, K. (2020). Transformation of the Paradigm of the Economic Entities Development in Digital Economy. *WSEAS TRANSACTIONS on ENVIRONMENT and DEVELOPMENT*, 16, 413–422.